

FOTO: MARTIN KLAUDYS

Jalovcová pastvina Na ostrově

TEXT MARTIN KLAUDYS

Území Na ostrově je strmý a skalnatý svah nedaleko osady Nemíž, asi 4 km severovýchodně od Vlašimi. Pokud půjdete z Nemíže směrem k řece Blanici na Hrádek, jistě neujdou Vaší pozornosti ohrady, cinkot zvonků a bečení ovcí. Za zdánlivou idylou pasoucích se oveček se skrývají roky manuální práce, hledání legislativních cest i finančních zdrojů k tomu, aby se na zdejší pastvinu ovce opět vrátily.

Jalovce, kvítí, houby...

V území Na ostrově roste na svahu mezi skalami a borovicemi ve velkém počtu jalovec obecný – stálezelený, pomalu rostoucí jehličnatý keř s jedním nebo i více kmeny. Plody (jalovčinky) jsou kulovité, zprvu zelené, později modré. Jalovec byl od pradávna ceněn jako významná léčivá rostlina, zužitkovávalo se i jeho vonné dřevo. Plody se používají jako koření v kuchyni. Je zvláště chráněným druhem v kategorii ohrožený.

Na prosvětlených místech svahu bez zástínu keřů a stromů nacházíme zbytky pastevního společenstva suchých trávníků, kde roste válečka prapořitá, bojínek Boehmerův, chrasavec rolní nebo devaterník penízkový.

Jalovcová pastvina Na ostrově je kmenovou lokalitou ČSOP Vlašim, o kterou organizace pečuje od svého vzniku, a protínají se v ní všechny činnosti. Zde se sbíraly první zkušenosti s mýcením křovin, sečením trávníků i pastvou ovcí, na zdejších táborech se tvořil základ dlouhé tradice oddílů Mladých ochránců přírody. Lokalita byla základem pozemkového spolku, dodnes slouží jako exkurzní objekt pro ekologickou výchovu.

Ve spodní části svahu se vyskytují keříčky suchých vřesovišť, další společenstvo mizící z naší krajiny. Význačný je vřes obecný, dále zde roste suchomilná kostřava ovčí, jestřábník chlupáček, pavinec horský a mateřídouška vejčitá. Na lesním okraji nalezneme i jahodník obecný.

Na jalovcích zde byly při průzkumech nalezeny velmi vzácné houby, např. diskomyceta *Chloroscypha sabiniae* (jediné naleziště v Čechách) nebo kornatcovitá houba *Aleurodiscus norvegicus* (jediné známé naleziště mimo území Norska a Dánska). Vyskytují se zde i vzácné druhy hmyzu, vázané na jalovec.

Pastvina, les, a zase pastvina

Před více než sto lety bylo území Na ostrově využíváno jako obecní pastvina pro kozy a ovce. Kolem roku 1950 byla pastva ukončena a následovalo zalesnění borovicí a břízou. Jalovec jako světlomilný druh špatně snášel zastínění vzrůstajícími dřevinami, trávničky s květinami se ztrácely.

Regionální přírodovědci se o lokalitu začínají zajímat v 60. letech. V roce 1972 bylo území vyhlášeno jako chráněné naleziště (dnes přírodní památka). Následně byl proveden těžební zásah, kterým se odstranila část borovicového porostu, čímž se stav populace jalovce dočasně zlepšil. V dalších letech však průzkumy vesměs konstatují zhoršující se stav jalovců vlivem zastínění odrůstáním borového porostu.

V osmdesátých letech se lokalita dostává do zájmu dobrovolných ochránců přírody (ČSOP Benešov, Hnutí Brontosaurus). Od počátku devadesátých let prováděla managementová opatření v území ZO ČSOP Vlašim. Zásahy spočívaly v sečení trávniček, odstraňování padlých stromů z území a údržbě značení. Z podnětu organizace proběhly i další dílčí průzkumy (např. bezobratlých). V rámci záchranného programu bylo v letech 1997 a 1998 dosazeno do území cca 300 mladých jedinců jalovce. Sadební materiál pocházel z řízků a plodů ze starších místních jedinců.

I když se stav lokality postupně zlepšoval, bylo po přibližně desetileté inventuře činnosti jasné (a poznatky o historii území to potvrzovaly), že jediným dlouhodobě udržitelným, ekonomicky i organizačně únosným managementem na lokalitě je obnova pastvy. Základní překážkou pro návrat pastvy na lokalitu Na ostrově byl fakt, že území je vedeno jako lesní pozemky. Pastva v lese je lesním zákonem zakázána. Zákaz vychází z historické lesnické tradice a jeho kořeny lze klást až do 18. století. Pro lokalitu Na ostrově byly ale příznivé dvě základní skutečnosti: zdejší lesy byly zařazeny do kategorie lesa zvláštního určení z důvodu ochrany přírody a pastva zde byla také zařazena jako základní managementový nástroj do plánu péče o zvláště chráněné území. Na základě těchto skutečností byla v roce 2008 pastva v území Na ostrově rozhodnutím Krajského úřadu Středočeského kraje povolena. Již pilotní pastva v roce 2008 ukázala velmi dobré výsledky.

V současnosti je celé území rozděleno do několika oplůtků, které umožňují regulovat vypásání.

Pozemkový spolek

Lokalita Na ostrově se stala v roce 1998, když ji tehdejší vlastník pronajal ZO ČSOP Vlašim, zakládající lokalitou Pozemkového spolku pro přírodu a památky Podblanicka. V roce 2001 byly z vlastních prostředků organizace vykoupeny dvě louky sousedící s lokalitou již s cílem postupně vybudovat zázemí pro pastvu. V roce 2010 ale došlo ke změně vlastníka lokality. Po řadě jednání o dalším hospodaření na lokalitě tak, aby vyho-

FOTO: MARTIN KLAUDYS

Nedílnou součástí péče o lokalitu je již dlouhodobě letní tábor Mladých ochránců přírody, který se koná na ploše v jižní části lokality. Účastníci tábora kromě klasické táborské činnosti provádějí i práce na lokalitě.

vovalo oběma stranám, byl podán ZO ČSOP Vlašim návrh na výkup lokality Na ostrově do majetku ČSOP z prostředků sbírky Místo pro přírodu. Na jaře 2012 byly vykoupeny první tři pozemky, na podzim pak pozemek čtvrtý. Získáním pozemků do vlastnictví ČSOP bylo odstraněno ohrožení novou výsadbou lesa a je stabilizován pastevní management.

Území Na ostrově by mělo i nadále zůstat lesem, ale pastevním lesem – světlým, řídkým porostem se zastoupením borovice, dubu, břízy a třešně. Vzhledem k tomu, že současný porost je na velké části stále hustý, povede k tomuto cíli dlouhá cesta.

Lokalitou vede lesní cesta, kde je osazena i informační tabule. Vlastní les-pastvina je přístupný přes branky v ohradě – např. branku u studánky. Pokud by vás přijelo více, doporučujeme sjednat u ČSOP Vlašim průvodcovskou službu. ☺

Autor je koordinátorem programu Pozemkový spolek pro přírodu a památky Podblanicka. Kontakt – martin.klaudys@csop.cz

Místo pro přírodu

V červnu bylo zahájeno již čtvrté kolo veřejné sbírky Místo pro přírodu. Jeho zatím prvním uskutečněným výkupem je zde zmíněné dokoupení lokality Na ostrově, až budete držet toto číslo Krásy našeho domova v ruce, bude zřejmě realizován již i výkup další nové lokality – rašeliniště Nad Svitákem na Jihlavsku, které vám představíme v některém z příštích čísel.

Podpořit sbírku můžete jakýmkoli darem na konto 9999922/0800. Bližší informace naleznete na www.mistoproprirodu.cz a na stránkách kampaně na Facebooku.